„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору
и друге стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·50	„
на чет. год.	К 8·50	11.—	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 101. У Новом Саду, у петак 23. маја (5. јуна) 1914. Година XXX.

Чудноват мађарски државник.

Гроф *Јулије Андраши*, негдањи министар унутрашњих послова у мађарској коалицији, данас припада мађарској опозицији, те је најжешћи противник грофу *Стевану Тиси*. Али то му није сметало, да недавно у угарској делегацији држи говор о положају наше монархије према Балкану, који се говор морао допасти Тиси, и Тиса, ма да је одговарао Андрашију на његову критику, у души је морао бити задовољан са говором Андрашијевим, да би га од милине готово загрлио.

Гроф Јулије Андраши је *син великога Јулија Андрашија*, који је као министар спољних послова наше монархије на међународном конгресу у Берлину године 1878. играо врло важну улогу, те се њему уписује у заслугу, да је, после санстефанскога мира између Русије и Турске, сузбио планове Русије, па на берлинском конгресу испословао дозволу нашој монархији за окупацију Босне и Херцеговине.

Гроф Јулије Андраши старији некад *није* био пријатељ Аустрији. Може се рећи, да је био *Кошутовац* и онда, кад се већ вратио из емиграције у Угарску. У доба после октобарске дипломе од године 1860., кад је цветало пријатељство и братство између Срба и Мађара, гроф Јулије Андраши старији радо је виђао Србе. Гроф Јулије Андраши млађи, кад му је отац после битке код *Краљевога Граца* године 1866. примао у својој палати у Пешти неке Србе посланике, био је детић од неких *шест* година. Добио је изврсно васпитање, па је после као младић, кад му је отац постао министар спољних послова, био аташе код аустро-угарске амбасаде у Лондону. Она стара латинска изрека: tаgo patris virtus transit in filium (очева врлина ретко прелази на сина) *није* се обистинила у Јулија Андрашија млађега. Јулије Андраши млађи правио је озбиљне, темељне политичке студије, па је писао у стране и мађарске часописе. Био је и добар говорник у угарском сабору. Али у *спољашности* и у темпераменту *није* наличио на свога оца. Јулије Андраши старији био је стасит и леп човек, а син му Јулије био је сасвим незнатна спољашња појава без симпатичнога утиска. Јулије Андраши старији био је површнога знања, мало је био начитан, па није имао ни из далека оне темељитости као син му. Јулије Андраши старији, још као угарски министар-председник, често у министарскоме савету, кад би који министар давао *стручно* мишљење о каквом заплетеном предмету, стао би зевати, па би напослетку устао и рекао: „Хајде ви то свршите без мене, ја то не разумем.“ Јулије Андраши старији, све до пораза Аустрије код Краљевога Граца, био је жесток *Кошутовац*. Али кад је видео, да ће у Бечу све дати Мађарима, о чему он није могао ни сањати, постао је најжешћи поборник монархије, те поред Деака имао главнога удела у поравнању од год. 1867. Кад је постао угарски министар-председник, окомио се баш против оних народносних посланика, с којима је донде био у пријатељству. У оно доба је он сковао ону увредљиву изреку: да против народности треба употребити: *бич и зоб*. Кад је постао министар спољних послова, он је чак из Беча године 1870. дао прогонити једнога свога познаника Србина, због једнога чланка о *устанку у Боки Которској*.

У грофу Јулију Андрашију *млађем*, иако по спољашности и по темпераменту *није* наличио на свога оца, ипак је текла она жестока шовинистичка крв, као и у његову пок. оцу, па се као и отац стављао у највећу противност и са немађарским народима у Угарској и са народима на Балкану. Истина, да је Јулије Андраши млађи једанпут у угарском сабору једном Србину посланику народносне странке рекао, да је његов отац потпомагао хришћанске мале државе на Балкану, и то Србију, Бугарску и Румунију и да је од њега потекла изрека: Балкан балканским народима, али му је тај Србин посланик одговорио: А шта је било са Босном и Херцеговином? На што му је Андраши млађи реплицирао: Хе! Босна и Херцеговина требала је *нама*.

Шовинизам Јулија Андрашија млађега најеклатантније је пробио баш у његову последњем говору у делегацијама. Јулије Андраши замерио је вођењу спољне политике наше монархије, што се монархија *није* побринула, да *таки*, чим је започео балкански рат, заузме *Санџак* и тиме запречи сједињење Србије и Црне Горе. Са Србијом и Црном Гором — каже Андраши — требало је енергичније поступити. Ту није требало дипломатисати, него таки оружје показати. Видело се, рече, да само оружана претња помаже. Чим је монархија ставила ултиматум Црној Гори и дала заповест, да војска уђе у Црну Гору, ако Црна Гора не би ултиматум примила, таки је Црна Гора морала испразнити *Скадар*. Неодлучна је — вели даље гроф Андраши — била политика монархије и према Албанији. Монархија је требала најодлучније захтевати, да се *Призрен, Пећ и Дебар утелове Албанији*. Што се тиче спољне политике према Румунији, то Андраши види сву погрешку у *повлађивању Румунима* у Угарској. Тиса да *није смео преговарати са Румунима*. Ту пређашњи угарски министар-председник, пок. барон Дезидерије *Банфи* да је био други момак. Он је све Румуне због познатога меморандума дао *затворити*. Напослетку се Јулије Андраши најодлучније изјавио за *Тројни Савез*, коме да може шкодити *неодлучна политика* наше монархије на Балкану.

Из тога говора Јулија Андрашија види се, да је *остарио* или да још није *дозрео*. Зар Андраши држи, да би то тако олако ишло, да је наша монархија ушла у Санџак, кад је Санџак враћен Турској, а Турска је водила рат са Србијом и Црном Гором? Зар Андраши мисли, да монархија, кад је Црној Гори ставила *ултиматум, није стављала у опасност европски мир*? Европски мир у оно доба стајао је *на оштрици мача краља Николе*. Да је краљ Никола започео рат против наше монархије у друштву са Србијом и Грчком, не зна се, шта би надошло. По свој прилици да би Тројни Спорасум интервенирао, те повикао нашој монархији: стој! Није то била баш тако проста ствар, што је наша монархија ставила Црној Гори ултиматум због Скадра. Што није дошло до европскога рата, узрок је, што је краљ Никола *послушао савет Русије*.

Каквим је непријатељством испуњен Андраши против Срба, види се и по том, што захтева, да се *Призрен* и *Пећ*, драге историјске успомене српскога народа, придруже Албанији.

Али шта мисли гроф Јулије Андраши, куда ће доћи Угарска са непријатељством против немађарских народа у Угарској, па против народа на Балканском Полуострву, а у првом реду против српскога народа? Зар је било слободно Андрашију радовати се, што је Банфи у своје доба дао позатварати угарске Румуне, а овамо је данас Румунија *стожер* новога савеза на Балкану! Па је ли доликовало Андрашију, да дира у Призрен и Пећ, па да жели да се придруже Албанији, ма то била увреда за Србе?! Код Јулија Андрашија и при његовој темељитости и начитаности у политици *превлађује неизмерни шовинизам*, који може само шкодити Угарској.

Добро би било, да је гроф Јулије Андраши из говора грофа *Михаила Карољија* где-што забележио, што је овај навео против Тројнога Савеза. Гроф Михаило Карољи говорио је преко три сата у угарској делегацији. Доказао је, да је Тројни Савез на велику штету Угарске. Доста би било, да је гроф Јулије Андраши забележио само оно, што је Карољи казао, да Немачка свуда на Балкану *привредно потискује* нашу монархију, па да је забележио оно, да се монархија само под данашњом владом *задужила* са **2000** милијона или *две* **милијарде** круна, осим оних *5000* милијона или *пет милијарди од пре̑ђе*, тако, да ће наши унуци и праунуци морати отплаћивати дугове.

Заиста, *чудноват* је то *мађарски државник, тај Јулије Андраши млађи*: он *није ништа научио, а ништа заборавио од свога оца Јулија Андрашија старијега у погледу шовинизма* како према немађарским народима у Угарској, тако и према народима Балканскога Полуострва.

⊙

„Србобранов“ нападај на удржене српске народне странке.

Кад Светозару Прибићевићу није испало за руком, да у Новом Саду растури заједницу удружених народних странака, он је потегао у 110. броју загребачког »Србобрана«, да их све редом бритким уводним чланком напада. А највећма либералну странку.

Светозар Прибићевић *страшно се једи*. А на то има право свако ко губи. А он је врло много изгубио његовим захтевом да му све друге народне странке уступе већину на народно-црквеном сабору — и тиме, што је извео самосталце из народне заједнице.

Мучи се, сиромах Прибићевић, да докаже *како је либерална странка морално и политично пропала, што није хтела да буде потркуло политике Прибићевићеве* и напада нас либерале због тога дешпе-ратерима и меералним пропалицама.

Доказује за либералну странку да ће она сасвим пропасти, ако је не спасу они *владици, подрепаши и вармеђаши*, који су хтели силом да се утуре у либералну странку, у коју нису никад спадали. Прибићевић држи да само Стева Дунђерски, са осталима вармеђашима и Тисиновцима, као што су др. Милош Ђорђевић и други, могу спасти либералну странку од сигурне пропасти.

Какав је либерал др. Милош Ђорђевић, навешћемо само једно. Онога истога дана, кад је у славном „Србобрану“ изишла белешка да и *„стари члан либералне странке др. Милош Ђорђевић«* осуђује држање управе либералне странке, — баш истога дана седео је тај *„чврсти и одлучни либерал“* на банкету министра Телескога, чији је он *најревноснији кортеш био међу српским бирачима у Бечкереку* тако, да се сав обукао у пену — белу и крваву. Тако исто је он *искортешовао* у Бечкереку и *избор Рохољијев* и многе друге владине посланике, те је у награду добио *наслов краљ. саветника*. Као што чујемо он се спрема да на *„одржати годишњој“ се конференцији* либералне странке предложи искључење дра Малешевића из српске народне либералне странке. Ето, тако изгледају *стубови народне Прибићевићеве политике*, од којих се он нада да ће се *„либерална странка сачувати од пропасти.“* То је све познато и „Србобрану“ и Прибићевићу и целој самосталној странци, јер Ђорђевића добро познају, па ипак своју читалачку публику са таквим неистинама заводе. Др. Милош Ђорђевић, присталица сваке државне владе, па да он спасе српску либералну странку од пропасти! Имали веће ироније?

Прибићевић плаче и јауче, што народне удружене странке држе зборове, па су тако слободне, да на тим зборовима **критикују** *„исход“* Прибићевића и самосталаца из народне заједнице. Али вели да они —

„самосталци“ — имају зато ипак већину у народу. Е па што онда кукате и наричете, кад сте тако сигурни са већином? Ако вам бирачи даду већину, ко ће и ко може што против тога! То је законито право бирача. Но да сте ви тако сигурни били са већином, не бисте од нас других странака тражили да ту већину на автономне бираче quasi интабулирамо и осигурамо. *А кад ми држимо зборове, што не држите и ви?! Ко вам то забрањује?* Кад ми, опозиција у Угарској смемо и можемо да држимо народне зборове, како да их не бисте смели држати ви гуверномен тална странка у Хрватској?! Шта ви нама забрањујете, да ми не држимо зборове?

Ено вам цела Хрватска и Славонија, па се покажите, ко сте и какви сте! Али ако сте се ви завукли у мишију рупу, зашто да се завучемо и ми?

Ми хоћемо да живимо и даље као народ *и да потпуно обавестимо наше автономне бираче*, да знају о чему се ради, а не да их само кљукамо „Србобрановим“ „државником“ Светозарем Прибићевићем, који ће све код Тисе израдити, а особито неку автономију, неко чудо до сад невиђено, *које ће све факторе* до крајности *задовољити*! Један идеал, један уникум од автономије. То ће све израдити *„државник“* Светозар Прибићевић и то баш код грофа Стевана Тисе. Ми смо, заиста, врло љубопитљиви како ће изгледати та автономија, што ће ју израдити Прибићевић а гроф Тиса одобрити. Он, који не познаје ни дух ни исто[illegible] наше автономије и који нема [illegible] ње правога осећаја, те би у слу[illegible] политике да стави и автономију, цр[illegible]кву и све установе народне.

Кад то питање не би било тако озбиљно, ми бисмо шале ради поверили Прибићевићу да нам створи таку автономију, какву он замишља, и уверени смо да би јој се први он сам насмејао.

Прибићевић јако замера либералима, што се налазе у друштву са радикалима, *»шим Рауховим слугама«*. Самосталци су нас у то друштво довели, па с нама и с њима заједно *две године све до пре три недеље провели и заједно радили*, па откуд да их сада наједанпут тако **презиру** и *нас с њима заједно*? А две године дана су тај „презор“ суспендовали.

Како се Прибићевић уме зборавити, види се из тога, што каже, да он **презире** све оне либерале, који по зборовима грде прваке самосталне странке. То је једна пирамидална неистина. То нико не чини. На народним зборовима протестује се због укинућа автономије и осуђује *»иступ«* самосталне стравке. *Нема ту никакве грдње.* Ово се исто ради, што су увек радили и самосталци на својим зборовима.

А што се у Сивцу дигла бура против exodus-а самосталаца, и што народ то сматра као *вероломство*, то је његова ствар. Истина је то, даје на збору у Сивцу *спонтани и дуготрајан, урнебесни оркан проломио ваздух, кад је др. Миладиновић споменуо* exodus *самосталаца из народне заједнице*. Па, ко је вас, господо, терао напоље?! Ми смо вас од јутра до мрака молили и преклињали, али ви остати нехтедосте, него сте још *хтели да и нас развијаше*, а особито Прибићевић и главом Марко Богдан, који је на избору посланика у В. л. Кикинди и др Полита оборио.

Ма да је Прибићевић *мутно по Новом Саду* од немила до недрага, да направи *метеж и забуну у либералној странци*, и тако растројену да ју за борбу онеспособи — није му ни то испало за руком. Само му је један наишао на лепак, али и тај се повајао.

Ако нисте добили тражену већину, *зато нисте морали иступити.* Народне странке удружиле су се и 1892. и 1897. г. у одбрану народних права. Али ни једна није тражила већину, па је лепо и сложно све на ми[illegible]о. У народу нико не може да [illegible] за већину, гдегод су се [illegible] Тумачило се како се [illegible]*ом не иде у главу*. А и ми [illegible] и сад не разумемо и „проћи ће векови“ и нико то разумети не ће. Само ће се питати наши потомци: из чије је то „мудре“ главе поникнуло?

Прибићевић се теши у „Србобрану“ још тиме, што, тобоже, постоји неко *„вријење“* у либералној странци. Истина, *„вријење“* постоји, али међу мунговима, подрепашима и вармеђашима, али то се нас ништа не тиче. Међутим, ми чујемо да постоји **„вријење“** *у самосталној* странци где хоће да уклоне охолост и тиранију Светозареву.

Удружене српске народне странке сматрају за своју најсветију дужност *да путем зборова обавесте што шире слојеве народа о том, да су му сва стечена и законом уједначена аутономна права одузета*. И то ће и даље продужити, јер хоће *да изврше закључак* удружених странака још од онда, кад је у блоку била и самостална странка и јер је тај *и митрополијски збор прихватио и освештао*. А наша либерална странка не ће се у том послу дати поколебати Прибићевићевим присталицама у самосталној странци него ће корачати путем, који му историја, предање, његов автономни програм и интереси српскога народа налажу.

Др. С—М.

НОВИ САД, 22. маја 1914.

— **Српски народ за своју автономију.** Српски народ листом је прегао, да на достојанствен начин изрази своје незадовољство, што му је одузета његова народно-црквена автономија. После већ одржаних зборова народних биће одржани народни зборови у Карлову други дан Духова, у Вршцу у недељу после Духова, у Чуругу у недељу 8 (21) јуна о. г., а у Новом Саду се ради на том, да се народни збор одржи први дан Духова у 4 сата после подне.

Из Сентомаша нам јављају, да тамо није успело подрепашко-вармеђашко ровење. Нека вармеђашка господа у Сентомашу, који би хтели сада да се ваде за чланове наше странке, накаљали су са свесним народом. Сви угледни и имућни економи, наши једномишљеници, остали су верни својој браћи, а „господи“, вармеђашима и владиницима, окренули су леђа. И ти наши свесни једномишљеници, оделивши се од фуртимашке господе сентомашке — која су сва сретна, кад могу да се рукују са жупаном а и са мањим боговима из вармеђе — хоће да се у Сентомашу одржи велики народни збор. И тај ће збор у Сентомашу бити одржан, а уверени смо, да ће то бити сјајно очитовање српске народне свести.

— **Прибићевић против „Narodnog Jedinstva“.** Г. Прибићевић већ је изгубио равнотежу. Сад је напао и на загребачко „Narodno Jedinstvo“, **чији уредник г. Милан Марјановић**, који је за време рата био београдски „Србобранов“ дописник, **има великих заслуга за** „Србобран“. А шта је г. Марјановић скривио г. Прибићевићу? Донео је један информативан допис из Новога Сада о автономноме питању, који је писао човек, који ни једној странци не припада. Г. Прибићевић више не воли истину, и више не познаје граница у испадима против оних, којима је више стало до објективности но до диктаторства г. Прибићевића. Него г. Марјановић није остао скрштених руку, и на недостојну провокацију реагирао је и енергично а и за г. Прибићевића не баш ласкаво. Пошто је одбио напад г. Прибићевића, напоменуо је, како овај ради на одбијању претплатника „Narodnog Jedinstva“ (з овим г. Прибићевић и „Бранику“ прети) па каже:

»Нас ово ни мало не ће смести, али ми ћемо дати г. Прибићевићу један савјет, који ће га много брже довести до циља: он има веза и уплива на влади, пак је доста једна ријеч и — наш лист и наш уредник — не ће више моћи да смета ни њему ни онима вишима од њега. То је краћа процедура! Тко се онаковог »полемизирања« не женира, не треба да зазире ни од овакових мјера.«

Ово су врло крупне, а врло мало ласкаве речи, но како г. Марјановића знамо као трезвена новинара, уверени смо, да је промислио о замашају свог одбијања недостојног напада.

Ову прилику употребљавамо ради напомене, да је госп. Марјановић по својем повратку из Београда, где се за време ратне кризе новинарством бавио, почео у Загребу издавати „Narodno Jedinstvo“, које ради за идеју народнога јединства, а који је лист необично информативан, те треба да га читају сви они Срби, који воле добре политичке информације.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Помиловање Стјепана Радића.** Више загребачких новина јавило је, да је познати Стјепан Радић протекцијом надбискупа Штадлера помилован. О томе саопштава загребачка „Хрватска Кореспонденција ово: »Овдашњи су листови јавили, да је нар. заст. Стјепан Радић који је, како је познато, ради злочинства јавног насиља одсуђен на 3 месеца тамнице, поднеском на Њег. Величанство замолио помиловање, па да је сада стигла службена обавест, по којој да је Њ. Величанство заиста помиловало нар. заст. Радића. Како дознајемо с упућене стране, кр земаљској влади о тому није ништа познато.«

— **Пред падом арбанашкога кнеза.** Положај кнеза Вида све је слабији и данас је сасвим јасно, да ће се овај пруски грмаљ, који одмах бега

ЛИСТАК.

Васа Стајић.*)

Правилно схваћени и замахом силни, одушевљено прихваћени и значајем својим по будућност нашу преважни националистички покрет наших дана развио се, у последње време, врло снажно по целом великом простору који настањује наш народ српско-хрватски и словеначки, и обузео је, као огроман вихор, све духове и сва срца интелигената наших, нарочито на млађих нараштаја. Сав наш рад данашњи је у знаку национализма: и књижевности, и филозофији, и науци, и уметностима, и цивилизацији, велики културни посленици наши хоће да даду наше националне особине, и да, тако, унесу у Европу кроз себе *наше* Ново, Вредно и Вечито Велико. Сви наши листови који су се појавили последњих година истакли су као своју девизу национализам; многе брошире и књиге расправљају и проповедају, научно, књижевно и филозофски, спасоносне идеје модерне срчаног и борбеног национализма културног; скоро све снаге наше, и највеће и најмање, и политичке, и књижевне, и општекултурне, уложене су у одбрану и, још више, у изграђивање наше националне културе и цивилизације. Под вођством научењака и уметника (политичаре морамо оставити на страну): Новаковића, Цвијића, Скерлића, Дачића, Велимировића, Мештровића, Ракића, Шантића, Митриновића и толиких многих других одличника, српски народ се *сав* налази, као никад до сад, у општем грађењу једног новог свог и колосалног Скадра, који никакве виле не ће моћи порушити.

Ми, Срби у Угарској, који смо пре четрдесет година стајали можда на првом месту у целом нашем народу, у најновијем, досад највећем и најуспешнијем националном покрету узели смо учешћа последњи и најмање. Из разних и многих политичких, историјских, географских, етнографских и психолошких разлога и прилика (боље: неприлика), бивша Војводина има најмање радника на том националистичком покрету који почиње око 1903. и који иде за тим да обнови и преобрази цео наш народ. Не узимајући у обзир стручне и локалне листиће и наше старе политичке дневнике, »Заставу« и »Браник«, ми немамо ни једног часописа за ширење културног и књижевног национализма, као што је то случај у другим крајевима нашим. Добрим делом већ због тога, наши интелигенти који су излазили из несрпских средњих и виших школа, нису увек имали (ни они бољи!) довољно познавања нашег целог народа, овдашњих српских прилика, па чак ни довољно националне свести; а они, опет, који су излазили из српских школа, — у колико их има и у колико су добре, — нису имали, и због тога већ, довољно националне културе, а још мање јаке националне енергије и велике вере у себе и свој народ. Отуда, добрим делом, тај жалостан случај, да наши интелигенти у Угарској немају довољно воље и смисла за већу и плодну акцију, ни наши широки слојеви народни довољно политичке свести. Нашим многобројним невољама, дакле, додао је немар несташицу интелигената и људи — вођа, те смо тако ми, у последњем деценију, и на културном и на књижевном пољу, жалосно заостали, и изгубили свој некадашњи углед и позицију.

Срећом, у последње време, под утицајем силног и до сад невиђеног полета целог Српства, почело се и код нас смишљеније радити на формирању нових, здравих, старом странчком болешћу незаражених нараштаја. Да се та прека наша потреба задовољи, г. Васа Стајић, бивши професор сомборске Српске Учитељске Школе, покренуо је у Сомбору, 1912. године, *Нови Србин*, који сада излази у Панчеву, као лист уједињене омладине српске у Угарској; од ове године излази, такође под његовим уредништвом, *Српска Просвета*, лист за народно просвећивање код Срба у Угарској. Својим радом од врло кратка времена, г. Стајић је успео да постане учитељем и узором војвођанске омладине која је на школама. Искрен и близак сваком, увек готов на лична и писмена обавештења и савете, апостолске појаве и гласа, неуморним радом и идејама својим, он је одушевио сав млади нараштај наш, и стекао име и признања од Кикинде до Љубљане, од Сентандрије до Битоља, и код професора Српског Универзитета, и код сегединског нижешколца. Његов *Нови Србин*, без партајске боје, с актуелним чланцима и проповедима храброг национализма и рада скупио је за кратко време велик број претплатника, тако да је тешко наћи средњошколца или студента који није на њ претплаћен, а тешко да их има који га не читају.

Г. Стајић је тек отпочео свој рад; он га је, осим тога, вршио сам, и то једино листом и мањим и већим личним разговорима. Ако г. Стајић стекне више помоћи у сваком погледу, и ако буде могао — поред материјалних и политичких незгода — ступити на шире поље рада (проширењем и библиотеком и *Новог Србина* и *Српске Просвете*, чешћим предавањима у народу и међу млађом интелигенцијом), — чему се ми и надамо, јер је он то већ донекле и отпочео, — онда ће он код нас Срба у Угарској ступити на оно м сто,

*) *Родољубиве Песме из Новe Српске Књижевности* Панчево, 1914. Цена 1·50 К.

из престонице, кад се чује, да је пред њом незадовољан народ, спотаћи као на углачаноме паркету и вратити се у Пруску, да прича, како се у Арбанији провео. Он ништа тамо није учинио, није начинио ни квасац за војску, није знао, са ким ће да држи, те се почео трести као танка трска. Сад га спасавају Малисори и Миридити, који у масама долазе у Драч, наравно, да добију новаца и да се устаницима прикључе, чим ови ударе на Драч. Међу спасиоцима кнеза Вида налази се и злоповесни Иса Болетинац, који ће посигурно донети кнезу несрећу, и који долази у Драч само да што год ућелепири.

Велике су силе напустиле кнеза и не ће да му даду међународну војничку помоћ, јер Тројни Споразум хоће тиме да доведе Тројни Савез у неприлику, пошто би интервенција Италије и Аустро-Угарске могла довести до оружанога сукоба обе силе. И Немачка ово избегава, те је противна међународној интервенцији, чиме хоће да покаже да Тројни Савез као целина није заинтересован у Арбанији.

Јавља се такођер о врењу око Скадра, које такођер не ће бити у корист кнеза Вида.

— **Пашићева оставка.** Министар-председник Никола Пашић поднео је оставку, коју је краљ Петар уважио, те ће почети преговоре са меродавним политичарима о образовању нове владе. До Пашићеве је оставке дошло, у главном, због општих узрока, датих стањем земље Србије. Ово је земља необично жива, брзо се развија, због чега настају потребе промена, било привидне, било неизбежне. Нама се, дакако, чини, да оставка Пашићеве влада данас још није Србијина неизбежна потреба, па да је оставка чак и неразмишљено изазвана. Стање је на Балкану још сасвим ровито, те су Србији потребни искусни државници, а нарочито они, који су печени у међународној политици. Опозиција ваља да буде стрпљивија и уздржљивија, а њезино кокетовање са незадовољним официрима не сведочи о великој државничкој мудрости. Најпосле, све је то унутрашња ствар Србијина, која, истина, има чешће министарске кризе, но које нису ипак тако трагичне, као што, може бити, изгледају. Елементи, који су представници државног живота Србијина, врло су јаки, а улога је њихова необично значајна и домашајна. Пашић пак и његови другови у првоме су реду представници Србијина државног живота, и нема никакве сумње, да ће он, у споразуму са круном, и овај пут одвести Србијин брод у мирније и безопасније воде. Истина, слутимо, да се и Пашић и круна овај пут боре са великим тешкоћама, али смо уверени, да ће ипак државничка мудрост победити.

Позив на збор.

Срби чланови уједињених народних странака из Карлова, Беодре, Башахида, Бочара и Тисахићоша сазивају

Народни збор,

који ће се одржати у Карлову други дан Духова, 26. маја (8. јуна) о. г. у пола 4 сахата после подне, на пијаци пред српском црквом, а у случају ружног времена, у гостионици Среје Лукачевог.

На збору ће говорити изасланици **уједињених народних странака** о црквеној автономији и о **политичким приликама** уопште, у којима се наш народ налази.

Позивамо браћу Србе из свију околних места у Банату и Бачкој, да нам тога дана у што већем броју дођу на збор и договор.

У Карлову, 18. (31.) маја 1914.

Карлово: Миливој В. Јовановић парох, Стеван Цквењаков учитељ, Лука Исаков, Ђура Исаков, Бранко Кириловић учитељ, Глиша Раказов, Нова Лукачев, Сима Ђуричин, Сима Ђуричин-Симин, Пера Цуцић-Сајин, Нова Попов, Славко Бајин, Милојко Цквењаков, Тана Бајин, Теја Радновић, Милош Пенавски, Ђурица Попов, Ђока Попов, Обрад Попов, Марко Станићев, Пера Попов бели, Душан Рацков, Пера Ђуричин, Страин Павлов, Ђура Брандић, Милан Чокић, Жарко Чокић, Сава Мијуцин, Аркадије Мирков, Страјин Живанчев, Рада Весков, Светозар Брандић, Средоје Галушин, Пера Галушин, Аца Бербаков, Светолик Поморишац, Жива Будишин, Лаза Попов, Паја Бербаков, Јова Роћенков, Душан Пајић, Стева Влаовић, Милутин Радновић, Марко Терзин, Урош Сувачаров, Младен Ђукичин, Младен Станићев Ага, Светозар Цуцић, Паја Цуцић, Саја Цуцић, Среја Лукачев, Стеван Будишин, Алекса Бешлин, Рада Чолак, Влада Бешлин, Жива Бешлин, Игња Бешлин, Мита Весков, Влада Весков, Славко Белић, Дана Белић, Цветко Баштованов, Славко Будишин, Јова Пајић, Милан Пајић Нецин, Омер Лукачев, Младен Ђуричин, Мита Лукачев, Милан Пушин, Омер Прекајски, Гавра Весков, Веселин Весков, Лаза Николић, Мица Раказов.

Беодра: Ђура Грујин, Јован Попов, Сава Цуцић, Авакум Ковачев, Никола Ковачев, Душан Радонић, Вељко Цилитов, Шандор Фелбаб, Милан Попов, Јова Мађош, Васа Раушки, Среја Раушки, Пера Димитријевић, Ђура Радојчин, Тима Раушки, Ђура Пушић.

Бочар: Веселин Главашки управитељ-учитељ, Ђурица Капетанов, Милан Маркуш, Ђурица Радулов, Миле Стојак, Богосав Јанков, Васа Маркуш, Сима Кошничар, Васика Маркуш, Мита Зорић, Мига Одошан, Тома Радулов, Миливој Маркуш, Милан Одошан, Никола Кузманчев, Милан Сенћански, Коста Маркуш.

Тисахићош: Глиша Кузмановић парох, Сава Николић учитељ, Исак Давидовац учитељ, Иса Јованов, Милан Ба'кин, Сима Драган, Илија Павлов, Миливој Ј. Богдан, Лаза Бројчин, Јоца Веселинов, Душан Драган, Кузма Николин, Совра Јованов, Коста Хоман, Васа Богдан, Веса Грујић, Ђурица Јованов, Макса Павлов, Ђока Миркоњ, Јоца Богдан, Теја Бребан, Васа Ј. Богдан, Младен Грујић.

Позивамо све Србе из Карлова и из околине Карлова, да на овај збор у што већем броју дођу.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 22. маја 1914.

— **Веома занимљиви прикази у Корзо-биоскопу.** У петак, суботу и недељу 5., 6. и 7. јуна п. р. уз велике жртве *само на три дана* биће у овдашњем Корзо-биоскопу приказана **балканска ратна трагедија**, велика борба савезничке војске пет народа против турске царевине. Ове су слике све на лицу места с највећом опасношћу снимљене и подељене у осам делова. Приказане се до сада само у Француској, Немачкој, Енглеској и Русији. Генерални штабови савезних држава изразили су своје највеће дивљење и задовољство, јер је у овим сликама постигнут највећи успех, који се у данашњим модерним ратовима уопште може постићи.

Препоручујемо оба приказа нарочитој пажњи Новосађана.

— **Упражњено лечничко место.** У *Томашевцу* (у Банату) је упражњено место окружног лекара, у чији округ припадају *три јаке српске општине*: Томашевац, Ботош и Орловат са преко 9000 становника. Лечник поред плате и осталих припадности ужива стан и огрев те са приватном праксом *изалази на преко 7000 круна годишње.*

У Томашевцу (Tamáslaka) *увек је Србин* био лечник, па и сада обраћамо Србима лечницима пажњу на исто. Држимо се и ту начела: »свој своме«, па не дајмо, да *шуђинац* заузме српске позиције.

— **Излет ученица српске учитељске школе у Карловцу.** Под водством управитеља Мите *Грујића*, учитељице Олге *Радуловићке* и учитеља Лазара *Борбошког* кренуло је у недељу 11. (24.) маја у вече 35 ученица српске учитељске школе на научно путовање у Беч, преко Вел. Кањиже и Бечког Новог Места. Међу бечким Србима образован је био одбор, који је и материјално и морално потпомогао, да тај излет буде што лепши и кориснији. Излетници су заиста видели све знаменитости царске престолнице, па су отуда понели потпуну слику и врло угодну успомену. Посетили су: царски двор, ризницу, новницу новца, музеје, галерије слика, царску гробницу, српску, руску и Стеванску цркву, Шенбрун и зверињак, Пратер и др. Били су на представи у царској опери, где су имали прилике чути славне бечке певаче и певачице.

Излетници се и овом приликом захваљују милостивим госпођама: Вукосави *Мишићки*, Драги *Хаузер* и госпођици Олги *Јосифовић*, те господи: проти Михаилу *Мишићу*, цес. министарском саветнику друплем. *Дрндарском*, Милану *Стојадиновићу* трговцу и Данилу *Милошевићу* апсолв. богослову и опћинском чиновнику, јер су за цело време боравка били излетницима на руци.

Излетници су се вратили из Беча преко Семеринга, Граца и Загреба дивећи се оним природним лепотама горостасних Алпа, понесавши са собом најугоднију успомену са овог јединственог пута.

— **Српско православно црквено певачко друштво „Побратимство“ у Санском Мосту (у Босни)** приређује у недељу први дан Духова 25. маја (7. јуна) 1914. забаву с игранком у корист своје благајне. Забава ће се одржати у српској школи. Распоред: I део: 1. Д. Јенко: „Српска народна химна“, пева мешовити збор „Побратимства“. 2. Шала, приказује г. Јово Брајић, члан Побратимства 3. И. Бајић: „Молитва за српски дом“, пева мешовити збор „Побратимства“. 4. Ст. Ст. Мокрањац: „Из моје домовине“ II. руковет, пева мешовити збор „Побратимства“. 5. »Песме женидбе“ монолог приказује госп. Јово *Миљашовић* члан „Побратимства“. 9. И. Бајић. „Песма српских соколова“, пева мушки збор „Побратимства“. 7. Д. Јенко: „Коло“ из комада: „Крв за род“, пева мешовити збор „Побратимства“. Хором управља: г. Т. *Ракић*, учитељ. II. део: игранка по утврђеном распореду. На забави ће свирати србијански свирачи.

— **Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина (Budapest, IV. Váci ulica 63. II. em.)** на захтев родитеља, шаље проспекте и даје обавештај у погледу примања питомица за школ. годину 1914|15. 230 2 90

на ком је био у целом нашем народу, ових дана умрли али никад непрежаљени херој Српства и прва сила Југословенства, Јован Скерлић.

Да су наша веровања у шири и обимнији рад г. Васе Стајића потпуно оправдана, то показује и ова најновија књига његова, која је пред нама, а о којој наша штампа (чудновато!) неправедно и недозвољено још увек ћути: — то су, у засебној књизи, пет свезака *Новог Србина* под натписом *Родољубиве песме из Нове Српске Књижевности*, као прва књига *Читанке Новог Србина*, која ће изаћи у 4 свеске. Као што се види из наслова, ово је антологија родољубиве поезије српске; књига, дакле, коју су написали највећи родољуби и најбољи синови народа српског; књига, којом велики песници наши сведоче, да је национализам део нас самих, и да онај, ко изгуби националне осећаје, губи самог себе, оног правог себе, ако га такви и могу имати; ова књига је дело у којем је родољубље етички оправдано и прослављено највишим изразом људским, естетичким; скупљене су ту песме које певају живот и душу читавог народа једног, — део човечанства дакле, — и то оног народа, који упорно хоће, свој, давно наслућени пут, своју културу, самостално и оригинално стварање и изграђивање; народа, дакле, нашег, српског, југословенског. Ове родољубиве песме благогодних песника наших, то су одушевљен, неболан и храбар крик праведничких душа за истином и правдом, добротом и лепотом.

Антологија г. Стајића садржи родољубиве песме свих новијих песника српских, почевши од старих наших, Орфелина, Доситеја и Мушицког, па, преко Змаја, Јакшића и Костића, све до најмлађих, В. Петровића, С. Пандуровића и М. Королије. Цела књига подељена је на три циклуса: Косово, Србија, Робови. Немогуће је набројати све лепе песме или цитирати све добре строфе и успеле стихове из ове антологије г. Стајића, јер је ретко која песма без много ваљаних особина. Ипак изгледа, да је циклус „Србији“ најлепши; можда зато, што су у њему најмање опевани бол и очајање, брига, тама и проклетство, — мотиви тако чести у нашој поезији, — и што са сваке странице избија храброст, сунце и ведрина, одушевљење, поуздање и радост.

Антологији г. Стајића могу се с књижевног гледишта учинити две-три примедбе. Прво, подела на оваке циклусе врло много је сметала, поред осталога још, да у књигу уђе још велик број лепих (и лепших) песама наше нове књижевности. За тим, од хрватских песника српске књижевности требало је унети више песама. После, потребно је било (ма да уредник против овог има јаке аргументе) збијено, на пет-шест страна, окарактерисати родољубиву поезију српску и њене најбоље претставнике, што би читаоцима пружило велике користи. Уопште, могло би се рећи, да ова књига г Стајића више задовољава наше националне него естетичке осећаје (чему, у осталом, није крив само уредник, него и матаријал који је он сређивао: — карактеристично је, на пример, да наши песници нису опевали Косово ни приближно онако снажно као наша народна поезија).

Излишно је спомињати да ове мале напомене ни најмање не одузимају огромну, нарочито васпитну вредност овој ваљаној антологији г. Стајића. Г. Васа Стајић би требао да што чешће издаје књиге оваке и сличне врсте. А сваког Србина и Српкиње је *дужност*, да прочита ову књигу и да је шири међу познаницима и пријатељима. Онима, који не познају довољно нашу родољубиву поезију, ова књига ће проширити круг мисли и дати већу енергију и више способности за национално рад. Они пак, који не буду читали ове песме сад први, но Бог зна већ који пут, увек, после сваког читања, осетиће, да им било удара живље и око гледа ведрије; јер су ове песме поезија душе сваког нас.

М.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— † **Арпад Јухас.** У Геделе-у код Будимпеште умро је у 50. години живота признати мађарски сликар Арпад *Јухас*. Он је уређивао и илустрирао часопис »Magyar Képzőművészet«. Његови уметнички радови су од стручњака врло повољно оцењени. Пре 10—12 година приредио је покојни уметник у Новом Саду врло успелу изложбу својих уметничких радова, који су наишли на опште допадање. У покојнику је изгубио свог доброг брата г. Еуген Јухас, председник кр. судбеног стола у Новом Саду.

НОВИЈЕ.

Букурешт, 21. маја. Руски министар иностраних дела Сазонов доћи ће овамо пре цареве посете, да конферише са румунским државницима.

Беч, 21. маја. Букурешки посланик гроф Чернин наступио је одсуство и већ је стигао овамо.

Петроград, 21. маја. Јуче су поднели оставку председник и потпредседник думе, но опет су поново изабрати.

Салцбург, 21. маја. Овдашњи суд осудио је на смрт радеике Христе-

на, Кудерну и удовицу Фејхтерову, која је наговорила раденике да јој мужа убију.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“.

Арбанашка криза.

Драч, 22. маја. Устаници су заузели Кроју, па је њихово изасланство дошло овамо и позвало контролну комисију на договор који ће данас бити.

Из Љеша су стигли Арбанаси, који су верни кнезу, а међу овима се валази и Талиф, нећак Исе Болетинца.

Пашићева оставка.

Београд, 21. маја. Министар-председник Пашић предложио је краљу, да се скупштина, због опструкције, распусти и распису нови избори, које ваља садашња влада, пошто има парламентарну већину, да обави. Како краљ није на ово пристао, Пашић је поднео оставку, коју краљ одмах није хтео уважити и коју је јуче, преко воље, уважио. Послетога је у двор позван председник скупштине Андра Николић а за тим представници опозиционих странака, о чијем се мишљењу краљ обавештава.

Београд, 22 маја. Краљ се саветовао са представницима опозиције, но садржина саветовања није позната.

У политичким се круговима сагласно тврди, да је краљ вољан поверити Пашићевом кабинету даље владање, но да жели повлачење наредбе о пријоритету цивилне власти, но Пашић је одлучно за то, да наредба у снази остане.

Ваљало би да се образује опозициони блок, али самосталци то неће, те није искључена могућност, да круна и Пашић начине компромис у питању пријоритета и да му поверн изборни кабинет. (Види се, да ће Пашић остати на влади, а у питању пријоритета биће и круниним авторитетом појачан. — Ур. „Бр.“)

Бугари против Грка.

Софија, 22. маја. Јуче је на овдашњој грчкој цркви била истакнута грчка застава, што је становништво раздражило. Скупила се велика гомила света, која је хтела заставу скинути, но онда се умешала полиција.

Пад француске владе.

Париз, 22. маја. Поенкаре је понудио Вивијанију, да образује нов кабинет.

Фердинанд у Ебенталу.

Беч, 22. маја. Краљ Фердинанд стигао је у Ебентал, где ће се бавити неколико дана.

Немачка и арбанашка криза.

— Вешто држање Немачке. —

Берлин, 22. маја. Немачка се не односи непријатељски према захтеву, да се у Драч пошљу међународне трупе, и неће се од тога искључити, ако остале силе пристану.

Чуј и упамти Србине!

Народ, који нема свог јаког средњег сталежа, који нема своју трговину, своје занате у својим рукама, који нема своју привреду у својим рукама, такав народ прегазиће други — разуме се.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Књижевни оглас.

Готова је књига:

Основи правне теорије о држави

од Слободана Јовановића.

Друго прерађено и проширено издање.
ЦЕНА 7— ДИНАРА.

Невесињски

С ОРЛОВСКИХ КРШЕВА

БЕОГРАД — Књижара ГЕЦЕ КОНА

1, Кнез Михајлова улица 1914.

ЦЕНА 3 ДИНАРА 227 1—6

ШАНДОР СЕЧАНСКИ

СУДСКИ ПРОТОКОЛИСАНО РАСПИТИВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ И ПРИВАТНИ ИСТРАЖИВАЧ

прима поверљива истраживања, ноћна и дневна посматрања ради открића лијезона у купатилима. За свашта набавља тачне податке и обавештај. Телеграфска адреса: **Сечански, Мокрин.** 120 54—

Срећа!

У сремском месту у Бачкој предаје се дивна мешовита трговина, која врло добро ради (Goldgrube) због нарушеног здравља.

За адресу упитати у администрацији Браника под знаком СРЕЋА. 158 18-25

ОГЛАШУЈТЕ У БРАНИКУ.

ОСИГУРАЊА

против леда, пожара, похаре и на живот

прима по најповољнијим условима

„Асигурациони Ценерали“

ГЛАВНО ЗАСТУПСТВО:

Централни Кредитни Завод деоничарско друштво у Н. Саду.

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО У МЕЛЕНЦИМА „Русанда“

(Торонталска жупанија) — у Јужној Угарској.

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотину, хроничну ревму, скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести**, које нису биле у стању никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **костобоље.** Caries, Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели луес.** — Станови се састоје из четири модерна **хетела са 74 собе, курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк,** са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билкард** стоји на раположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“.** 143 41—100

Хотел „Бела Лађа“ Нови Сад

модерно са електричним осветљењем и осталим удобностима уређен најподесније место за састанке странаца са изврсном кујном и најбољим пићем

Точи прастаро (Urquell) ПИЛЗАНСКО ПИВО

Продаја изврсног карловачког вина на велико и мало од 5 литри шаљем у кућу.

НОВ 30-ОСОБНИ АУТОМОБИЛ

уређен за 1 и 2 класу, продаје се јефтино. — Извешћа даје

132—150 ЂУРА ЗУРКОВИЋ.

Слано купатило у Старом Сланкамену

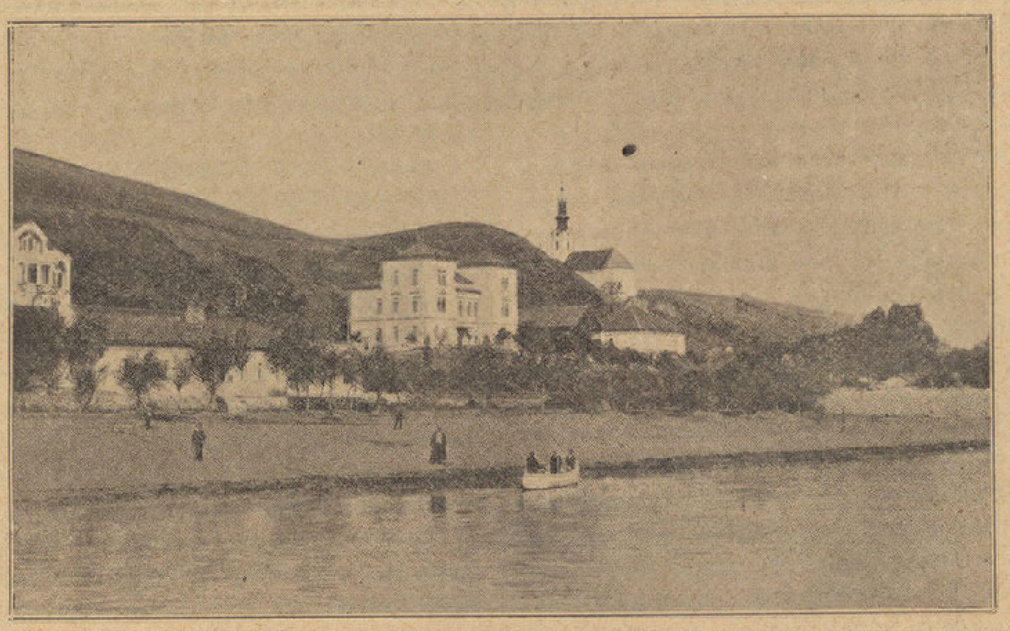

отворено од 1. маја до 1. октобра

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи материце и јајницима; све врсте катаралних запаљења малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 6 Круна.

Лепу пространу новосаграђену рестаурацију са добрим јелима и пићем, сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје:

54 71 100 **Штедионица у Ст. Пазови.**

ПЕРИНУМ једино домаће средство против **РЕВМАТИЗМА. Надмашује сваки досадањи „Франц-брантвајн.“ Српски је производ а добија се у свима бољим шпецерајским радњама.**

Добија се за сада у **Новом Саду**: код Милана Попића апотекара, Љуб. Стефановића и Сина, Веселина Коларског, Либмана и Поповића, Николе Ђурчића, Луке Ђ. Вучковића, Светозара Ракића, Ниће Малетића, Косте Драгинчића; у **Руми**: код Данила Удицког, Н. Ђуришића, Виће Грујића, Гавре Дујановића; у **Митровици**: код Нике Ненадовића, Радивоја Николајевића, Јована С. Мијића, Николе Томића, Владимира Мајсторовића, Ђорђа Величковића, Валентина Грола, Љубомира Дудварског, Душана Стајића, Марије Кошутића, Гавре Ђаковића; у **Винковцима**: код Ј. С. Игњатовића; у **Шиду**: код Браће Илића, Ђоке Марића, Душана Балина, Илије Јовичића, Стевана Гацића; у **Инђији**: код Марка Мићића; у **Карловцима**: код Марка Матића, Војина Вујичића; у **Старој Пазови**: код Проке Рапајића, Јосипа Ловадића, Аврама Шустрана, у **Земуну**: код М. Бочарског, Ј Бурмаза као и у самој творници у **Београду**; у **Ст. Бечеју**: код Тоше Поповића; у **Панчеву**: код Васе Ст. Константиновића, Жарка Јефремовића, Стеве Георгијевића апотекара, С. Бошковића и Сина, Стевана Ристића, Јована Ст. Обрадовића; у **Темишвару**: код Шандора Ненадовића; у **Вршцу**: код Јосифа Гатајенца, Љуб. Стефановића и у **Чакову**: код Нике Јовановића. 189 25—

Тражите **Перинум** у свакој бољој српској трговини и апотеци!

Творница Перинума Браће Поповића у Земуну и Београду.

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник.

Електрична Штампарија д. д. Браника у Н. Саду